

Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen

Mozes veertig dagen op de berg, het volk veertig jaren in de woestijn : ook wij, lieve mensen, zijn weer begonnen aan onze jaarlijkse veertigdagentijd. We bereiden ons voor op het feest van opstanding, vrijheid en vreugde. Veertig dagen van bezinning, van extra aandacht en zorg voor elkaar, en voor anderen, dichtbij en veraf.

Toen de winter naderde, hebben we advent gevierd, ons voorbereid op kerstmis, feest van geboorte, van warmte en nabijheid, van open en versierde huizen. Toen kreeg het kind alle aandacht - ook het kind in onszelf - vierden we leven dat om niets gegeven is : 'Niemand weet wat leven is, alleen dat het gegeven is'. Nu is het lente en bereiden we ons voor op Pasen. Die voorbereiding is anders, meer volwassen, zou je bijna zeggen. Ditmaal zijn het niet de dromen rond het kind die ons bezig houden, maar de realiteit van de volwassen mens. Nu gaat het niet alleen over geven maar ook over vérgen. We staan stil bij het kwaad in de wereld en in onszelf dat om vergeving vraagt. De Levende God is immers niet alleen schenker van leven, Hij of Zij wordt in de Schriften vóór alles afgeschilderd als de erbarmende, de lankmoedige, die het kwaad vergeeft dat alle leven steeds weer aankleeft. Dat is de strekking van het verhaal over Mozes op de Horeb. Aan dat verhaal en aan die God van vergeving denkt Lucas wanneer hij Jezus op het kruis laat roepen : 'Vader, vergeef hun, want ze weten niet wat ze doen'.

Ook de dansers rond het gouden kalf weten niet wat ze doen, hoe zelfzuchtig en trouweloos ze bezig zijn. Ze hebben liever te doen met het goud en de zekerheid van deze aardse god dan met de God die hen aan het leren is wat leven in vrijheid betekent. Ze lijken vergeten te zijn dat zijn naam is : 'Ik zal er zijn voor jullie', en dat de tien lichtende woorden die de Levende hen op de Horeb heeft geschonken, in feite de weg is waarlangs ze het beloofde land kunnen bereiken. Geen enkele God heeft ooit zoiets gezegd of gedaan. De stommelingen weten inderdaad niet wat ze aan het doen zijn. Maar de Levende bedwingt zijn woede en verschijnt opnieuw, een goddelijke derde keer, op diezelfde Horeb, ditmaal als de Erbarmende, de Lankmoedige, de God die vergeeft. Gezien het soort schepsels dat wij zijn, kan Hij of Zij geen andere god zijn. Of we het willen of niet, en of we het begrijpen of niet : wij mensen doen nooit alleen maar het goede. Het goede lijkt niet te kunnen bestaan zonder het kwade of het halfslachtige in zijn kielzog. Wij zijn zozeer in de greep van het kwaad dat er steeds opnieuw vergeven moet worden. Onze kranten en het journaal op de TV gaan grotendeels daar over. Zo zit onze samenleving in elkaar, zo zitten wij in elkaar en zo zit, gelukkig dus maar, ook onze God in elkaar. Deze is niet alleen gever maar ook vergever : vergeving is zijn keurmerk geworden. De dichter Leo Vroman, vorige maand overleden, zei het zo : 'Zolang een vlerkgespreide leeuwerik blijft zingen, vergeeft zijn God ons al wat wij begingen.'

Ondertussen blijven we ons afvragen, nu eens droevig, dan weer wanhopig, waarom het zo moet. Had het niet anders gekund? Waarom een wereld van hebzucht en corruptie, van slavernij en racisme, oorlog en genocide? Waarom worden de zwakken steeds weer onder de voet gelopen door de sterken? Waarom worden vaak juist de beste mensen aan een kruis geslagen? Op de vraag naar het mysterie van het kwaad is nooit een afdoend antwoord gegeven, noch door enige Kerk, noch door enig wetenschappelijk instituut, en al helemaal niet door een woord van de Levende zelf. Die weet het duidelijk ook niet. Ook wij kunnen en zullen het nooit echt begrijpen. Wat we wel kunnen is ons herkennen in verhalen als dit, van mensen die dansen om afgoden van goud, en die hun medemensen aan het kruis slaan. Wat we ook kunnen is aan den lijve ervaren dat mensen die lijden aan het kwaad, en die strijden tegen het kwaad, vaak krachtiger en betere mensen worden. Soms vermoeden we dat er nog veel beschavingswerk en misschien wel evolutie nodig zullen zijn om het aanschijn van de aarde te vernieuwen. Soms ook zie je dat dit al gaande is. Toch zal de onbeantwoordbare vraag naar chaos, ellende, zonde en ook dood ons waarschijnlijk altijd blijven vergezellen, tegelijk met de wetenschap dat mensen vrij zijn en van die vrijheid misbruik maken. Dat er dus veel vergeving nodig is.

Wat ons in Jezus' roep om vergeving voor zijn beulen waarschijnlijk het meest opvalt zijn de woorden : 'ze weten niet wat ze doen'. We weten inderdaad vaak niet wat we doen. Niet echt. En nog minder wat we niet doen : wat we nalaten om het kwaad binnen en buiten ons tegen te gaan. Af en toe weten we natuurlijk verdraaid goed dat we fout zitten. Maar in plaats van daar dieper over na te denken, bij onszelf en bij de Levende te rade te gaan, houden we ons vaak het

liefst bezig met het vinden van zijwegen, uitvluchten, met het niet willen weten. En als je maar lang genoeg niet wil weten ga je op den duur echt niet meer weten. Er is immers altijd wel een ander om het kwaad aan toe te schrijven. We weten niet wat we doen. 'We' : de Bijbel spreekt wanneer het over kwaad en zonde gaat vaak in het meervoud. Ook Jezus doet dat. Het kwaad is immers bijna nooit iets dat aan één mens alleen vastzit. Kwaad doe je altijd binnen een gemeenschap, als mens die voortkomt uit een gemeenschap, en handelt als die gemeenschap. Ook vergeving betreft daarom in de eerste plaats de gemeenschap. Daarom kun je in feite moeilijk over de Levende spreken zonder, hoe dan ook, over gemeenschap, dus over politiek te spreken. Als je leeft in een land of een gemeenschap waar corruptie of racisme in de lucht zitten, ga je gemakkelijk net als iedereen geloven dat met geld en belasting sjoemelen zo erg niet is, of dat moslims, of homo's - of die en die partij, dat of dat buurland - niet deugen. Dan weet je nauwelijks of niet wat je aan het doen bent, en is er toch veel vergeving nodig.

Zo zou ik nog even door kunnen gaan, maar stel u gerust, ik wil het vandaag graag vooral over een andere boeg gooien. Toen ik deze overweging voorbereidde, speelden er voortdurend twee gedachten door mijn hoofd. Die zijn er nu nog. De eerste was een waarschuwing aan mezelf, van de optimist die ik probeer te zijn : we mogen ons niet laten verleiden de trieste fout van veel Kerken in het verleden te herhalen en hier droefenis verkondigen en uit gaan stralen. Laten we, juist wanneer het over kwaad en vergeving gaat, in Godsnaam niet vergeten dat we boodschappers van Pasen zijn, van opstanding, vrijheid, gerechtigheid, van vreugde dus. Dat is ons geloof, daar mogen en daar moeten we voor gaan, ook in de veertigdagentijd. Laten we als gelovige mensen vreugde uitstralen : vreugde dat we mogen leven en liefhebben, dat we mogen vergeven - hoe zwaar dat soms ook kan vallen - dat we daarin zo goed als God mogen zijn. Hem viel het ook zwaar, daar op de Horeb, met dat ontrouwe volk, maar Hij deed het, van harte. Nogmaals : vergeven is het keurmerk van de liefde van de Levende. Hij of Zij wil ons als instrumenten gebruiken om het kwaad weg te nemen dat voortdurend weer in het leven wil infiltreren, om te vergeven, nieuwe gemeenschap te stichten. En het is duidelijk dat die opdracht in de eerste plaats onszelf geldt. Pas wanneer we eigen kwaad, tekortkomingen, mislukkingen, hebben erkend en onszelf vergeven, kunnen we die vergiffenis ook aan anderen schenken. En dat is, om te beginnen, nogal een opgave...

De tweede gedachte die voortdurend door mijn hoofd speelt, me niet loslaat, tekent verzet aan tegen al dat niet weten, niet begrijpen van daarnet en is eigenlijk toch zoiets als een beginnend antwoord daarop. Dit ene weten wij namelijk wél, in de duistere uren, en dat is natuurlijk veel belangrijker voor ons - ik citeer nu Henriëtte Roland-Holst : 'Dit ene weten wij, en aan dit ene houden wij ons vast in de duistere uren : er is een woord dat eeuwiglijk zal duren, en wie het verstaat die is niet meer alleen'. Met dat woord bedoelde zij het woord van de goede geest die in ieder van ons woont, een woord dat op kan tegen alles wat kwade geesten in de wereld en in ieder van ons uitspoken. Het is het woord van de scheppende geest die, zo wordt ons in *Genesis* verteld, boven de chaos hangt waarin de Schepper aan het werk gaat, de geest die ook in 2014 boven de chaos van onze dagen hangt. De wereld bestaat voortaan bij de genade van scheppende woorden die de Geest door mensen spreekt, woorden van liefde, waarheid, gerechtigheid, vrede. In die woorden klinkt ook altijd vergeving mee, al was het maar de oproep om niet te blijven staren op wat vroeger was, en op wat wellicht nu nog is. 'Ben niet angstig', 'Sta op en ga', zegt Jezus Messias die tot op het kruis Gods blijde boodschap tegen het kwaad belichaamt. En : 'Ik laat jullie niet als wezen achter'. De geest die dat in hem, in ons en in ontelbaar velen bewerkstelligt - noemt hij 'de Trooster'. Dat Godsgeschenk, die geest van vergeving en opstanding, waar we het van moeten hebben, mogen mensen aan elkaar doorgeven, van generatie op generatie.

Daarom tot slot dit : in onze Dominicusgemeente is zoals andere jaren een speciaal programma samengesteld voor deze veertigdagentijd dat uitnodigt tot bezinning en gezamenlijke activiteiten. Dit programma is de afgelopen weken al uitgereikt en ook vandaag achter in de kerk te verkrijgen. Hopelijk vinden velen van ons er inspiratie in.

Ik wens ons allen, hoe dan ook, een vruchtbare en vreugdevolle veertigdagentijd.

Henk Hillenaar

Gelezen uit Lucas 23